

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ ένα από τα βασικότερα είδη της βυζαντινής γραμματείας με συνεχή παρουσία από τον 4^ο έως και τον 15^ο αιώνα (βλ. τους τέσσερις ιστορικούς της αλώσεως: Κριτόβουλος, Σφραντζής, Χαλκοκονδύλης και Δούκας).

➤ Karl Krumbacher: διέκρινε τους βυζαντινούς ιστοριογράφους σε δύο ομάδες: τους **ιστορικούς** και τους **χρονογράφους** οι οποίοι συνέγραψαν αντίστοιχα **ιστορίες** και **χρονογραφίες** ή **χρονικά**.

(βλ. π.χ. Κωνσταντίνου Μανασσή *Σύνοψις Χρονική: ιστορήσαντες και χρονογραφήσαντες* (στίχος 21)).

Σύμφωνα με τον Κ. Krumbacher:

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Οι ιστορικοί ήταν κυρίως κοσμικοί, στρατιωτικοί, ανώτεροι αξιωματούχοι ή αυλικοί που έγραφαν συχνά μετά από παρότρυνση των αυτοκρατόρων ή άλλων ηγετικών προσωπικοτήτων και απευθύνονταν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα	Οι χρονογράφοι ήταν απλοί μοναχοί με περιορισμένη μόρφωση, οι οποίοι ενδιαφέρονταν μονάχα για τις φυσικές καταστροφές, τους ιωωνούς, τα ουράνια φαινόμενα και τα θεολογικά / εκκλησιαστικά ζητήματα, σε καμία περίπτωση όμως δεν άγγιζαν την πολιτική ιστορία του Βυζαντίου (βλ. τον όρο «μοναχικά χρονικά»).
Περιγράφει ένα καθορισμένο τμήμα της βυζαντινής ιστορίας με μελετημένη δομή και χωρισμό κεφαλαίων ανά βασιλείες. Συχνά αξιοποιείται η αυτοψία.	Παρουσιάζει συνοπτικά και σε ενιαία αυστηρά χρονολογική διάταξη μια σύνοψη της παγκόσμιας ιστορίας, ξεκινώντας από τον Αδάμ, συνεχίζοντας με τη βιβλική και ρωμαϊκή ιστορία σε συνδυασμό και με την αρχαία ελληνική και καταλήγοντας στην εποχή του εκάστοτε χρονογράφου

Χρήση λόγιας γλώσσας και μίμηση των αρχαίων ιστορικών όσον αφορά το περιεχόμενο και τη γλώσσα	Χρήση απλής γλώσσας, κοντά στην καθομιλουμένη και την κοινή ελληνική της Καινής Διαθήκης
Έμφαση στα πολεμικά – πολιτικά γεγονότα και αυτοκρατορική κριτική.	Έμφαση σε φυσικές καταστροφές, αξιοπερίεργα συμβάντα (π.χ. άφιξη ελέφαντα ή γέννηση σιαμαίων), πολλές και ετερόκλητες πληροφορίες.

➤ Hans-Georg Beck: (α) μόνο ελάχιστο ποσοστό των χρονογράφων ήταν μοναχοί ή καλύτερα συνειδητοποιημένοι μοναχοί, (β) πολλοί χρονογράφοι κατείχαν υψηλή μόρφωση, (γ) φυσικά φαινόμενα, καταστροφές ή κάθε είδους αξιοπερίεργα ενδιαφέρουν εξίσου με τους χρονογράφους και τους ιστορικούς.

➤ Ίσως θα ήταν ακριβέστερο να λέγαμε ότι η διάκριση σε ιστορία και χρονογραφία με τα χαρακτηριστικά που της προσέδωσε ο Krumbacher αφορά κυρίως την ιστοριογραφική παραγωγή μέχρι και τον 7^ο-8^ο αιώνα περίπου, εφόσον από τότε και επέκεινα τα ιστορικά έργα εμφανίζουν συχνά στοιχεία τόσο χρονογραφικά όσο και καθαρά ιστορικά, χωρίς όμως να λείπουν και οι καθαρές χρονογραφίες όπως π.χ. του Θεοφάνη του Ομολογητή (9^{ος} αιώνας), του Γεωργίου Μοναχού (9^{ος} αιώνας) και άλλες.

Κάποια βασικά χαρακτηριστικά των βυζαντινών ιστοριογραφικών κειμένων:

(α) Συνήθως προτάσσεται ένα προοίμιο (βλ. Αγαθίας, Ιωάννης Σκυλίτζης κ.ά.)

(β) οι συγγραφείς στηρίζονται σε παλαιότερα κείμενα τα οποία είτε επεξεργάζονται είτε και αντιγράφουν, ωστόσο σπάνια αναφέρουν. Δεν υπάρχει η έννοια των πνευματικών δικαιωμάτων ή της λογοκλοπής. (Quellenforschung = η μελέτη των πηγών ενός κειμένου)

(γ) συχνά ένας ιστορικός συνεχίζει από εκεί που σταμάτησε κάποιος προηγούμενος, με αποτέλεσμα να υπάρχει μια νοητή οριζόντια γραμμή που συνδέει την ιστοριογραφία όλης της βυζαντινής περιόδου.

(δ) Θεία Πρόνοια = βασικός ρυθμιστικός παράγοντας για την ανθρώπινη ιστορία,

(δ) αυτοκρατορική κριτική: αντανακλά την προσωπική ιδεολογία των συγγραφέων, αλλά και εκείνη της εποχής τους.

(ε) ο στόχος δεν είναι η τέρψη και η πειθώ (όπως στη ρητορική), αλλά η αλήθεια· εντούτοις οι συγγραφείς χρησιμοποιούν ρητορικά σχήματα, επιμελούνται το ύφος της γραφής τους και συχνά αφηγούνται περιστατικά μόνο και μόνο για να προκαλέσουν το ενδιαφέρον του κοινού τους (βλ. την ανάλυση των ιστορικών κειμένων σήμερα και ως λογοτεχνικά έργα).

Εκκλησιαστική ιστοριογραφία:

- εμφανίζεται τον 3^ο-4^ο αιώνα με τον Ευσέβιο Καισαρείας και συνεχίζει έως τον 5^ο αιώνα με συγγραφείς όπως ο Σωκράτης, ο Σωζομενός και άλλοι.
- ιστορία της Εκκλησίας από τους αποστολικούς χρόνους έως και την εποχή του εκάστοτε συγγραφέα: διωγμοί χριστιανών, αλλαγές επισκόπων, αιρετικές διαμάχες, δογματικά θέματα κοκ.
- μετά τον 5^ο αιώνα εκκλησιαστική ιστορία γράφεται μόλις τον 14^ο αιώνα από τον Νικηφόρο Κάλλιστο Ξανθόπουλο.